

ZARZĄDZENIE nr 17/2024

Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej

z dnia 19 sierpnia 2024 r.

w sprawie wprowadzenia Standardów Ochrony Małoletnich w Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej

Na podstawie art. 22b pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. z 2024 r. poz. 560 z późn. zm.) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Wprowadza się Standardy ochrony małoletnich w Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej

§ 2.

1. Standardy ochrony małoletnich, o których mowa w § 1. w wersji pełnej, stanowią załącznik nr 1 do zarządzenia.

2. Standardy ochrony małoletnich, o których mowa w § 1. w wersji skróconej, stanowią załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 3.

Zobowiązuje się pracowników/zleceniobiorców Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej do zapoznania się ze Standardami ochrony małoletnich i stosowaniem postanowień w nich zawartych.

§ 4.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 19 sierpnia 2024 r

Załącznik nr 1 do Zarządzenie Nr 17/2024
Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej
w Dębnicy Kaszubskiej z dnia 19.08.2024 r.

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNICH W OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ W DĘBNICY KASZUBSKIEJ

I WPROWADZENIE - INFORMACJE OGÓLNE

Nowelizacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego określiła warunki skutecznej ochrony małoletnich przed różnymi formami przemocy. Wprowadzone zmiany wskazują na potrzebę opracowania jasnych i spójnych standardów postępowania w sytuacjach podejrzenia krzywdzenia lub krzywdzenia małoletnich. „Standardy ochrony małoletnich” to jeden z elementów systemowego rozwiązania ochrony małoletnich przed krzywdzeniem stanowiący formę zabezpieczenia ich praw. Należy je traktować jako jedno z narzędzi wzmacniających i ułatwiających ich skuteczniejszą ochronę przed krzywdzeniem. Niniejsza procedura określa najważniejsze zasady i założenia związane z zapewnieniem maksymalnego poziomu bezpieczeństwa małoletnich, będących podopiecznymi Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej, określanego dalej jako OPS. Określone standardy mają na celu gwarancję najwyższego poziomu ochrony małoletnich, na rzecz których realizowane są usługi świadczone przez OPS, a w szczególności przez osoby świadczące usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze na rzecz osób małoletnich, a także asystentów osobistych osób z niepełnosprawnością, asystentów rodziny i pracowników socjalnych, dalej zwanych Pracownikami OPS/ Zleceniobiorcami.

Dla małoletnich będących klientami Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej, korzystających ze wsparcia w postaci usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, usług asystencji osobistej, opieki wytchnieniowej, asystenta rodziny opracowana została wersja skrócona Standardów.

Ilekróć w dalszej części jest mowa o:

Kierowniku – należy przez to rozumieć Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej;

Ośrodku/OPS – należy przez to rozumieć Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej;

Pracowniku - należy przez to rozumieć osobę zatrudnioną w Ośrodku na podstawie umowy o pracę, umowy cywilnoprawnej, umowy wolontariackiej, innych umów lub porozumień, osobę odbywającą praktyki studenckie ;

Dziecku, małoletnim –należy przez to rozumieć osobę do ukończenia 18 roku życia;

Standardach - należy przez to rozumieć Standardy Ochrony Małoletnich w Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej.

PODSTAWA PRAWNA:

1. Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich;
2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 06 września 2023 w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”;

5. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw;
6. Ustawa z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
7. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych;
8. Konwencja o prawach dziecka;
9. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych.

II

ZASADY ZATRUDNIANIA DO PRACY Z MAŁOLETNIAMI PRACOWNIKÓW OPS/ ZLECENIOBIORCÓW W OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ W DĘBNICY KASZUBSKIEJ W CELU OCHRONY DZIECI PRZED KRZYWDZENIEM

1. Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej przed zawarciem stosunku pracy/ umowy cywilnoprawnej, niezależnie od terminu jej trwania:
  - a. uzyskuje informacje czy dane osoby są zamieszczone w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym,
  - b. wymaga od pracownika OPS/Zleceniobiorcy przedłożenia informacji z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego.

Wykonanie powyższych obowiązków nie jest wymagane przed dopuszczeniem do działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi, członka rodziny małoletniego, lub osoby znanej osobiście rodzicowi małoletniego albo przedstawicielowi ustawowemu małoletniego, gdy jest ona wykonywana w stosunku do małoletniego dziecka, którego rodzic albo przedstawiciel ustawowy są dopuszczającymi do działalności.

2. Pracownik Ops/Zleceniobiorca składa przed nawiązaniem stosunku pracy pisemne potwierdzenie spełniania warunku:
  - a. posiadania pełnej zdolności do czynności prawnych i korzystania z praw publicznych,
  - b. że nie toczy się przeciwko kandydatowi postępowanie karne w sprawie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub postępowanie dyscyplinarne.

Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

3. W przypadku zatrudniania osoby do pracy z dziećmi posiadającego obywatelstwo innego państwa jest on zobowiązany do złożenia przed zatrudnieniem informacji z rejestru karnego państwa, którego jest obywatelem, uzyskiwanej do celów działalności zawodowej związanej z kontaktami z dziećmi.

4. W przypadku, gdy prawo państwa, którego obywatelem jest osoba, o której mowa w ust 3 nie przewiduje wydawania informacji do celów działalności zawodowej związanej z kontaktami z dziećmi, osoba ta przedkłada informację z rejestru karnego tego państwa.

5. W przypadku, gdy prawo państwa, z którego ma być przedłożona informacja, o której mowa w pkt 3-4, nie przewiduje jej sporządzenia lub w danym państwie nie prowadzi się rejestru karnego, osoba, o której mowa w pkt 4, składa pracodawcy oświadczenie o tym fakcie wraz z

oświadczeniem, że nie była prawomocnie skazana w tym państwie za czyny zabronione odpowiadające przestępstwu określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz, że nie wydano wobec niej innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuściła się takich czynów zabronionych, oraz że nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi.

6. Oświadczenia, o których mowa powyżej, składane są pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. **Wzór oświadczenia stanowi załącznik nr 1 do niniejszych Standardów.**

7. Pracownik OPS/Zleceniobiorca przed rozpoczęciem realizacji usługi na rzecz małoletnich zobowiązany jest do zapoznania się ze standardami ochrony małoletnich obowiązującymi w Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej oraz polityką bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych.

Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. **Wzór oświadczenia stanowi załącznik nr 2 do niniejszych Standardów.**

8. Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej umożliwia pracownikom udział w szkoleniach z zakresu ochrony dzieci przed krzywdzeniem (w tym identyfikowanie sytuacji stwarzających ryzyko krzywdzenia dzieci oraz symptomy krzywdzenia i plan wsparcia dziecka krzywdzonego).

III

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNIICH W OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ W DĘBNICY KASZUBSKIEJ Z UWZGLĘDNIENIEM SYTUACJI DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ DZIECI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI.

1. Pracownicy OPS/ Zleceniobiorcy mający bezpośredni kontakt z małoletnimi powinni wykonywać swoje zadania w sposób zapewniający poszanowanie praw osób trzecich, w szczególności praw dzieci, z szacunkiem oraz w sposób uprzejmy i kulturalny.

2. Komunikacja z dziećmi prowadzona jest w sposób konstruktywny, budujący relację. W komunikacji z małoletnim pracownik OPS/ Zleceniobiorca zachowuje spokój i cierpliwość. W relacjach z małoletnimi stosuje zasady pozytywnej komunikacji: aktywne słuchanie i komunikat JA.

3. Niedopuszczalne jest stosowanie wobec małoletnich jakichkolwiek form przemocy, w tym nawiązywanie relacji o charakterze seksualnym.

4. Pracownicy OPS/Zleceniobiorcy mają obowiązek powstrzymać się od jakichkolwiek zachowań, które mogłyby naruszać przestrzeń osobistą małoletniego, jego nietykalność cielesną lub powodować u niego poczucie zagrożenia, dyskomfortu bądź strachu.

5. Pracownikowi OPS/Zleceniobiorcy nie wolno dotykać małoletniego w sposób, który mógłby zostać nieprawidłowo zinterpretowany. Jeśli w odczuciu pracownika, małoletni potrzebuje np. przytulenia, powinien mieć każdorazowo uzasadnienie zaistniałej sytuacji oraz swojego zachowania względem małoletniego.

6. Kontakt fizyczny Pracownika OPS/Zleceniobiorcy z uczestnikiem nigdy nie może być niejawnym bądź ukrywany, wiązać się z jakąkolwiek gratyfikacją ani wynikać z relacji władzy.

7. W uzasadnionych przypadkach dopuszczalny jest kontakt fizyczny Pracownika OPS/Zleceniobiorcy z małoletnim. Do sytuacji takich zaliczyć można głównie czynności osoby realizujące usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością wynikające z określonego zakresu czynności, polegające m.in. na:

- 1) pomocy małoletniemu niepełnosprawnemu w czynnościach higienicznych, jeśli typ niepełnosprawności tego wymaga, a małoletni/ jego opiekun wyrazi zgodę;
- 2) pomocy małoletniemu niepełnosprawnemu w spożywaniu posiłków;
- 3) pomocy małoletniemu niepełnosprawnemu w przemieszczaniu się.

8. Pracownik OPS/ Zleceniobiorca nie może utrzymywać wizerunków małoletnich w celach prywatnych, również zawodowych, jeżeli opiekun uczestnika nie wyraził na to zgody.

9. Pracownicy OPS/Zleceniobiorcy powinni zwracać uwagę na niepokojące zachowania małoletnich, które mogą świadczyć o ich krzywdzeniu i powinni podjąć próbę kontaktu z małoletnim w przypadku powzięcia podejrzenia takiego krzywdzenia. Jeżeli małoletni próbuje nawiązać kontakt z Pracownikiem OPS/ Zleceniobiorcą, powinien on go wysłuchać i, w miarę możliwości, uzyskać możliwie najpełniejszą informację o sytuacji małoletniego.

10. Pracownicy OPS/ Zleceniobiorcy dbają o bezpieczeństwo dzieci, monitorują sytuację i dobrostan małoletniego, wspierają dzieci w pokonywaniu trudności oraz podejmują działania mające na celu kształtowanie prawidłowych postaw - wyrażanie emocji w sposób niekrzywdzący innych, niwelowanie zachowań agresywnych.

IV

ZASADY I SPOSÓB UDOSTĘPNIANIA RODZICOM ALBO OPIEKUNOM PRAWNYM LUB FAKTYCZNYM ORAZ MAŁOLETNIOM STANDARDÓW DO ZAZNAJOMIENIA SIĘ Z NIMI I ICH STOSOWANIA.

1. Niniejsze standardy podlegają opublikowaniu na stronie internetowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej, w wersji pełnej oraz skróconej, przeznaczonej dla małoletnich. Wersja skrócona zawiera informacje istotne dla małoletnich.

2. Niezależnie od publikacji standardów w formie określonej w ust 1 Pracownik OPS/ Zleceniobiorca realizujący usługi względem małoletniego przekazuje do zapoznania się wersję pełną niniejszych standardów rodzicom, opiekunom prawnym lub opiekunom faktycznym małoletniego, a osoby te potwierdzają niniejszy fakt na piśmie. Wzór oświadczenia o zapoznaniu się ze Standardami obowiązującymi w Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej stanowi **załącznik nr 3 do niniejszych Standardów.**

3. Pracownicy OPS/Zleceniobiorcy zobowiązani są do zapoznania małoletnich z wersją skróconą niniejszych standardów, z zastrzeżeniem ust 4.

4. Jeżeli rozwój psychiczny małoletniego i stan jego zdrowia świadczą o ograniczonej możliwości zrozumienia założeń niniejszych standardów, pracownik OPS/ Zleceniobiorca może zaniechać obowiązku wynikającego z ust 3.

V

ZASADY I PROCEDURA PODEJMOWANIA INTERWENCJI W SYTUACJI PODEJRZENIA KRZYWDZENIA MAŁOLETNIEGO PRZEZ PRACOWNIKA OPS/ZLECENIOBIORCĘ, OSOBĘ TRZECIĄ, LUB OPIEKUNA.

1. W sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego każdy pracownik OPS/ Zleceniobiorca ma obowiązek niezwłocznego poinformowania bezpośredniego przełożonego o tym fakcie w formie ustnej, a także formie pisemnej, poprzez przedłożenie wypełnionej karty zgłoszenia podejrzenia krzywdzenia/ krzywdzenia dziecka stanowiącej **załącznik nr 4 do niniejszych Standardów**.

2. Kierownik OPS, na podstawie uzyskanej informacji, o której mowa w ust 1 zleca pracownikowi socjalnemu nadzorującemu teren, w którym dochodzi do podejrzenia krzywdzenia małoletniego uruchomienie działań interwencyjnych i pomocowych, zgodnie ze swoimi kompetencjami i obowiązującymi przepisami prawa. Jeżeli pracownik socjalny w ramach podejmowanych działań ustala zasadność skierowania do sądu rodzinnego wniosku, o którym mowa w art. 572 k.p.c. lub złożenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, Kierownik OPS niezwłocznie kieruje taki wniosek do właściwych organów.

3. W przypadku, gdy osobą która powzięła informacje o krzywdzeniu małoletniego jest asystent rodziny, podejmuje on działania interwencyjne i pomocowe, zgodnie ze swoimi kompetencjami i obowiązującymi przepisami prawa. Jeżeli asystent rodziny w ramach podejmowanych działań ustala zasadność skierowania do sądu rodzinnego wniosku, o którym mowa w art. 572 k.p.c. lub złożenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, Kierownik OPS niezwłocznie kieruje taki wniosek do właściwych organów.

4. W sytuacji zagrożenia zdrowia i życia pracownicy OPS/Zleceniobiorcy w porozumieniu z Kierownikiem OPS, ustalają priorytet podejmowanych działań, dotyczących zabezpieczenia dziecka.

5. W przypadku powzięcia informacji przez Pracownika OPS/Zleceniobiorcę poza godzinami pracy Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębicy Kaszubskiej o krzywdzeniu dziecka, wskazującego na zagrożenie życia dziecka, Pracownik OPS/Zleceniobiorca po przekazaniu informacji Kierownikowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębicy Kaszubskiej, dzwoni w trybie pilnym na numer alarmowy 112 lub do Komendy Miejskiej Policji w Słupsku. W ramach uruchomienia procedury dyżurny Komendy Miejskiej Policji w Słupsku decyduje o formach działań interwencyjnych podejmowanych na miejscu przez funkcjonariuszy Policji. Komenda Miejska Policji w Słupsku współpracuje z dyżurującymi sędziami Sądu Rejonowego w Słupsku w celu podjęcia stosownych działań, w tym zabezpieczenia małoletniego.

6. Działania określone w ust 1 do 5. nie wpływają na obowiązek ewentualnego wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”, zgodnie z postanowieniami ust 7.

7. Procedura wszczęcia procedury "Niebieskie Karty":

7.1. Obowiązek wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” i wypełnienia formularza Niebieska Karta A spoczywa na pracownikach socjalnych i asystencie rodziny zatrudnionych w Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej.

7.2. W przypadku powzięcia podejrzenia lub uzyskania informacji o krzywdzeniu małoletniego, które może wyczerpywać znamiona przemy domowej w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu przemy domowej, uprawnieni pracownicy OPS mają obowiązek wypełnić formularz Niebieskiej Karty A niezwłocznie po powzięciu informacji o zaistnieniu ku temu przesłanek.

7.3. Wypełniając formularz Niebieskiej Karty A pracownik OPS stosuje zasady wynikające z przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemy domowej oraz z rozporządzenia wykonawczego, w tym przekazuje osobie doznającej przemy domowej formularz Niebieskiej Karty B.

7.4. Po wypełnieniu formularza Niebieska Karta A pracownik wszczynający procedurę Niebieskie Karty ma obowiązek przekazać ten formularz do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w terminie pięciu dni roboczych. Za dni robocze przyjmuje się dni pracy OPS.

VI

ZASADY PRZYJMOWANIA ZGŁOSZEŃ O ZDARZENIACH ZAGRAŻAJĄCYCH MAŁOLETNIEMU I UDZIELENIE MU WSPARCIA, SPOSÓB DOKUMENTOWANIA I ZASADY PRZECHOWYWANIA UJAWNIONYCH LUB ZGŁOSZONYCH INCYDENTÓW LUB ZDARZEŃ ZAGRAŻAJĄCYCH DOBRU MAŁOLETNIEGO.

1. Za przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu i udzielenie mu wsparcia odpowiedzialni są wszyscy pracownicy OPS/ Zleceniobiorcy.

2. Niezależnie od obowiązku określonego w ust 1, osobą koordynującą przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu i organizację pomocy oraz wsparcia dla takiego małoletniego jest Kierownik OPS, a w przypadku jego nieobecności osoba zastępująca Kierownika.

3. W przypadku ujawnienia krzywdzenia małoletniego osoby odpowiedzialne przygotowują plan wsparcia małoletniego, z zastrzeżeniem ust 4.

4. Jeżeli równolegle prowadzona jest procedura „Niebieskie Karty”, w której małoletni uznany jest za osobę doznającą przemy, nie ustala się planu wsparcia.

5. Za przygotowanie i realizację planu wsparcia odpowiedzialny jest pracownik socjalny oraz asystent rodziny realizujący swoje zadania w stosunku do rodziny, w której wystąpił przypadek krzywdzenia małoletniego.

6. Tworzy się wewnętrzny rejestr ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego. Wzór rejestru stanowi **załącznik nr 5 niniejszych Standardów**.

7. Rejestr, o którym mowa w ust. 6. przechowywany jest w siedzibie OPS.

8. Osobą odpowiedzialną za prowadzenie i uzupełnianie rejestru jest Kierownik OPS, a w przypadku jego nieobecności osoba zastępująca Kierownika.

VII

ZASADY OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH MAŁOLETNIICH

1. Dane osobowe małoletniego podlegają ochronie na zasadach określonych w Ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych):

- 1.1. Pracownik OPS/Zleceniobiorca ma obowiązek zachowania w tajemnicy danych osobowych, które przetwarza oraz zachowania w tajemnicy sposobów zabezpieczenia danych osobowych przed nieuprawnionym dostępem,
- 1.2. Pracownik OPS/Zleceniobiorca jest uprawniony do przetwarzania danych osobowych małoletnich tylko w zakresie określonym przez prawo oraz na zasadach określonych w Polityce Ochrony Danych Osobowych w Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej,
- 1.3. Dane osobowe małoletniego mogą być udostępniane wyłącznie osobom i podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów.

VIII

ZASADY BEZPIECZNEGO KORZYSTANIA Z INTERNETU

1. Na terenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej nie jest możliwy samodzielny dostęp małoletniego do Internetu.
2. Komputery z dostępem do Internetu znajdują się w pomieszczeniach personelu merytorycznego i są zabezpieczone hasłem dostępu.
3. Pracownicy OPS/Zleceniobiorcy, którzy posiadają telefony służbowe, mają zabezpieczone, zatem nie mają możliwości udostępniania małoletnim dostępu do Internetu w środowisku.

IX

ZASADY PRZEGLĄDU I AKTUALIZACJI STANDARDÓW

1. Niniejsze standardy podlegają weryfikacji raz na dwa lata pod względem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa oraz ocenie ich merytorycznej przydatności. Działaniem weryfikującym jest m.in. ankieta ewaluacyjna stanowiąca **załącznik nr 6 do niniejszych Standardów**.
2. Weryfikacja, o której mowa w ust 1. dokonywana jest przez Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej lub osobę przez niego wyznaczoną.
3. W wyniku weryfikacji, o której mowa w ust 1. sporządzany jest raport ewaluacyjny, w którym wskazane są ewentualne sugestie i kierunki aktualizacji standardów.

OŚWIADCZENIE

składane w związku z realizacją obowiązków przewidzianych w art. 21 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich.

1. Pierwsze imię i nazwisko .....
2. PESEL¹ .....
3. Nazwisko rodowe .....
4. Imię ojca .....
5. Imię matki .....
6. Data urodzenia .....
7. Obywatelstwo .....
8. Miejsce zamieszkania.....²

W związku z treścią przepisu art. 21 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich, przed dopuszczeniem mnie przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej do działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi, oświadczam, co następuje:

1. * W ciągu ostatnich 20 lat przed dopuszczeniem mnie do ww. działalności **zamieszkiwałam/em wyłącznie w Rzeczypospolitej Polskiej i posiadam wyłącznie polskie obywatelstwo**, w związku z czym przedkładałam informację z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 2097 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego wydaną w dniu .....
2. * **posiadam obywatelstwo** ....., w związku z tym:
  - * przedkładałam informację z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego wydaną w dniu .....
  - * przedkładałam informację z rejestru karnego państwa mojego obywatelstwa uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi wydaną w dniu.....
  - * przedkładałam informację z rejestru karnego państwa mojego obywatelstwa, wydaną w dniu....., z uwagi na fakt, że prawo państwa mojego obywatelstwa nie przewiduje wydawania informacji do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi,

¹ W sytuacji braku numeru PESEL proszę wpisać odpowiednią informację;

² Podanie dodatkowych danych osobowych zawartych w kwestionariuszu wynika z przepisów szczególnych, czyli § 14 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 lipca 2017 r. w sprawie trybu, sposobu i zakresu uzyskiwania i udostępniania informacji z Rejestru z dostępem ograniczonym oraz sposobu zakładania konta użytkownika w związku z art. 12 ust. 6 ustawy z dnia 13 maja 2016 roku o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich;

*³ nie przedkładałam informacji z rejestru karnego państwa mojego obywatelstwa uzyskiwanej do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi oraz informacji z rejestru karnego państwa mojego obywatelstwa.

3. * w ciągu ostatnich 20 lat przed dopuszczeniem mnie do ww. działalności zamieszkiwałam/em w następującym państwie lub państwach innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo obywatelstwa ....., w związku z tym:

* przedkładałam informację z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego wydaną w dniu .....,

* przedkładałam informację z rejestru karnego .....⁴ uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi wydaną w dniu.....,

* przedkładałam informację z rejestru karnego .....⁵, wydaną w dniu ....., z uwagi na fakt, że prawo tego państwa nie przewiduje wydawania informacji do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi,

*⁶ nie przedkładałam informacji z rejestru karnego .....⁷ uzyskiwanej do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi oraz informacji z rejestru karnego tego państwa;

4. * oświadczam, że prawo państwa .....⁸ **nie przewiduje sporządzenia** informacji uzyskiwanej do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi oraz informacji z rejestru karnego / w państwie .....⁹ nie prowadzi się rejestru karnego i w związku z tym oświadczam, że nie byłam/byłam skazany w .....¹⁰ za czyny zabronione odpowiadające przestępstwom określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 t. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz nie wydano wobec mnie innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuściłam/em się takich czynów zabronionych, oraz że nie mam obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich lub z opieką nad nimi;

5. Oświadczam, że nie toczy się przeciwko mnie żadne postępowanie, które mogłoby doprowadzić do skazania mnie za czyny zabronione określone w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 t. o przeciwdziałaniu narkomanii lub odpowiadające tym przestępstwom;

³ W przypadku posiadania obywatelstwa państwa innego niż Rzeczpospolita Polska i zaznaczenia tej opcji, proszę złożyć oświadczenie, o którym mowa w punkcie 4;

⁴ Proszę podać państwo, jeśli składane są informacje z kilku państw – proszę podać wszystkie państwa;

⁵ Proszę podać państwo, jeśli składane są informacje z kilku państw – proszę podać wszystkie państwa;

⁶ W przypadku posiadania obywatelstwa państwa innego niż Rzeczpospolita Polska i zaznaczenia tej opcji, proszę złożyć oświadczenie, o którym mowa w punkcie 4;

⁷ Proszę podać państwo,

⁸ Wpisać właściwe państwo (państwo obywatelstwa lub państwo zamieszkania);

⁹ Wpisać właściwe państwo (państwo obywatelstwa lub państwo zamieszkania);

¹⁰ Wpisać właściwe państwo.

6. Oświadczam, że posiadam pełną zdolność do czynności prawnych i korzystania z praw publicznych.

7. Oświadczam, że wskazane wyżej dane oraz podane przeze mnie informacje są zgodne ze stanem faktycznym;

8. Jestem świadoma/y odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia, o którym mowa w powyżej.

.....
(Miejscowość, data, czytelny podpis)

* - zaznaczyć właściwy kwadrat

Załącznik nr 2
do Standardów Ochrony Małoletnich
w Ośrodku Pomocy Społecznej
w Dębnicy Kaszubskiej

.....
miejsowość, data

**OŚWIADCZENIE
O ZAPOZNANIU SIĘ ZE STANDARDAMI OBOWIĄZUJĄCYMI W OŚRODKU
POMOCY SPOŁECZNEJ W DĘBNICY KASZUBSKIEJ**

Ja, ... nr PESEL.....
oświadczam, że zapoznałam/-em się ze standardami ochrony małoletnich oraz polityką
bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych obowiązującymi w Ośrodku Pomocy
Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej i zobowiązuję się do ich przestrzegania.

„Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”.

.....
Podpis

Załącznik nr 3
do Standardów Ochrony Małoletnich
w Ośrodku Pomocy Społecznej
w Dębnicy Kaszubskiej

.....
miejscowość, data

Imię i nazwisko rodzica.....
Adres zamieszkania .....

OŚWIADCZENIE
O ZAPOZNANIU SIĘ ZE STANDARDAMI OBOWIĄZUJĄCYMI W OŚRODKU
POMOCY SPOŁECZNEJ W DĘBNICY KASZUBSKIEJ

oświadczam, że zapoznałam/-em się ze standardami ochrony małoletnich oraz polityką bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych obowiązującymi w Ośrodku Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej.

.....
Podpis

**KARTA ZGŁOSZENIA PODEJRZENIA KRZYWDZENIA LUB KRZYWDZENIA
DZIECKA**

Dotyczy dziecka:		
Osoba zgłaszająca	Imię i nazwisko	
	Dane do kontaktu	
	Stopień pokrewieństwa	
	Źródło wiedzy lub informacje o przemoc	
Data zgłoszenia		
Forma zgłoszenia		
Fakty wskazujące na stosowaną przemoc podane przez osobę zgłaszającą:		
Inne informacje o dziecku, rodzinie		
Wskazanie potencjalnej osoby stosującej przemoc		
Podpis osoby zgłaszającej:	Podpis osoby przyjmującej zgłoszenie:	

Data: .....

**REJESTR UJAWNIONYCH LUB ZGŁOSZONYCH INCYDENTÓW LUB ZDARZEŃ
ZAGRAŻAJĄCYCH DOBRU MAŁOLETNIEGO**

Lp	Opis zdarzenia – dane małoletniego, data podjętej interwencji	Podjęte działania przez Placówkę*	Skutki zdarzeń	Wykaz korespondencji międzyinstytucjonalnej (numery kancelaryjne, daty)

- * 1 - zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa
- 2 - wniosek do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację dziecka/rodziny
- 3 - wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”
- 4 - powiadomienie Policji
- 5 - pomoc psychologiczno –pedagogiczna w formie: .....
- 6 - plan wsparcia dziecka
- 7 - inny rodzaj interwencji, jaki .....

**EWALUACJA STANDARDÓW – ANKIETA DLA PRACOWNIKÓW
OPS/ZLECENIOBIORCÓW**

Lp.	Odpowiedz na poniższe pytania	Tak / Nie
1	Czy znasz standardy ochrony małoletnich obowiązujące w OPS w Dębnicy Kaszubskiej?	
2	Czy uważasz, że potrafisz rozpoznać syndromy krzywdzonego małoletniego?	
3	Czy wiesz w jaki sposób zareagować na symptomy krzywdzenia małoletniego?	
4	Czy zaobserwowałeś naruszenie zasad określonych w Standardach oraz w pozostałych regulaminach i procedurach przez innego pracownika?	
5	Czy masz uwagi / sugestie / przemyślenia związane z funkcjonującymi w OPS Lubsza Standardami? (Jeżeli tak, opisz je w tabeli poniżej)	
6	Czy jakieś działanie związane z przyjęciem Standardów jest odbierane jako trudne lub niechętnie podchodzisz do jego realizacji z innych powodów?	

Jeśli na któreś z pytań od 4 do 6 w ankiecie monitoringu standardów odpowiedziałeś/aś
TAK

NAPISZ: Jakie zasady zostały naruszone?

.....
.....
.....
.....

NAPISZ: Jakie działania podjęłeś/aś?

.....
.....
.....
.....

NAPISZ: Czy masz jakieś sugestie lub propozycje poprawy obowiązujących standardów?

.....
.....
.....
.....

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNICH W OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ W DĘBNICY KASZUBSKIEJ - WERSJA SKRÓCONA

ZASADY ZAPEWNIAJĄCE BEZPIECZNE RELACJE MIĘDZY MAŁOLETNIM A PRACOWNIKAMI OPS/ ZLECENIOBIORCAMI, A W SZCZEGÓLNOŚCI ZACHOWANIA NIEDOZWOLONE WOBEC MAŁOLETNICH:

1. Osoby mające bezpośredni kontakt z małoletnimi powinny wykonywać swoje zadania w sposób zapewniający poszanowanie praw osób trzecich, w szczególności praw dzieci, z szacunkiem oraz w sposób uprzejmy i kulturalny.

2. Komunikacja z dziećmi prowadzona jest w sposób konstruktywny, budujący relację. W komunikacji z małoletnim osoba dorosła zachowuje spokój i cierpliwość, stosuje zasady pozytywnej komunikacji: aktywne słuchanie i komunikat JA.

3. Niedopuszczalne jest stosowanie wobec małoletnich jakichkolwiek form przemocy, w tym nawiązywanie relacji o charakterze seksualnym.

4. Osoby mające bezpośredni kontakt z małoletnimi mają obowiązek powstrzymać się od jakichkolwiek zachowań, które mogłyby naruszać przestrzeń osobistą małoletniego, jego nietykalność cielesną lub powodować u niego poczucie zagrożenia, dyskomfortu bądź strachu.

5. Osoby mające bezpośredni kontakt z małoletnimi powinny zwracać uwagę na ich niepokojące zachowania, które mogą świadczyć o ich krzywdzeniu i powinny podjąć próbę kontaktu z małoletnim w przypadku powzięcia podejrzenia takiego krzywdzenia.

6. Każdy człowiek ma prawo do życia w środowisku domowym wolnym od przemocy. W sytuacji, gdy małoletni ujawni, że doświadcza przemocy/ krzywdzenia ze strony osób bliskich, otrzymuje wsparcie i pomoc w celu ustania przemocy.

NIEDOZWOLONE ZACHOWANIA MAŁOLETNICH WOBEC PRACOWNIKÓW OPS/ZLECENIOBIORCÓW:

1. Stosowanie agresji i przemocy wobec Pracowników OPS/Zleceniobiorców.
2. Stwarzanie niebezpiecznych sytuacji, np. używanie ostrych narzędzi, innych niebezpiecznych przedmiotów i substancji (środków pirotechnicznych, łańcuchów, noży, zapalniczek), używanie ognia.
3. Celowe nieprzestrzeganie zasad bezpieczeństwa podczas organizowanych zajęć i zabaw. Celowe zachowania zagrażające zdrowiu bądź życiu.
4. Uleganie nałogom, np. palenie papierosów, picie alkoholu. Rozprowadzanie i stosowanie narkotyków/ środków odurzających.
5. Niestosowne odzywanie się do Pracowników OPS/Zleceniobiorców, używanie wulgaryzmów.
6. Celowe niszczenie, uszkodzenie lub nieszanowanie mienia. Kradzież/ przywłaszczenie własności Pracowników OPS/Zleceniobiorców.
7. Fotografowanie lub filmowanie zdarzeń z udziałem Pracowników OPS/Zleceniobiorców bez ich zgody. Upublicznianie materiałów i fotografii bez zgody obecnych na nich osób. Stosowanie wobec Pracowników OPS/Zleceniobiorców osób różnych form cyberprzemocy.

ZASADY I PROCEDURA PODEJMOWANIA INTERWENCJI W SYTUACJI PODEJRZENIA KRZYWDZENIA LUB POSIADANIA INFORMACJI O KRZYWDZENIU MAŁOLETNIEGO, A TAKŻE SKŁADANIA ZAWIADOMIEŃ O PODEJRZENIU POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA NA SZKODĘ MAŁOLETNIEGO I ZAWIADAMIANIA SĄDU OPIEKUŃCZEGO.

1. W sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego, osoba mająca bezpośredni kontakt z małoletnim, ma obowiązek niezwłocznego poinformowania Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Dębnicy Kaszubskiej, o tym fakcie.
2. Na podstawie uzyskanej informacji uruchamiane są działania interwencyjne i pomocowe, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w tym m.in. skierowanie wniosku do sądu rodzinnego, złożenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, wszczęcie procedury "Niebieskiej Karty".
3. W sytuacji zagrożenia zdrowia i życia Sąd Rodzinny może wydać postanowienie o zabezpieczeniu małoletniego.
4. Sąd rodzinny w sytuacji krzywdzenia dziecka może ustanowić jego reprezentanta, dbającego o interesy i dobro małoletniego w prowadzonych postępowaniach.

PROCEDURA WSZCZĘCIA PROCEDURY "NIEBIESKIEJ KARTY"

1. W sytuacji podejrzenia przemocy domowej, w tym krzywdzenia małoletniego, uruchamiana jest procedura "Niebieskiej Karty". Głównym celem procedury jest ustanie przemocy domowej.
2. W ramach procedury "Niebieskiej Karty" powołuje się grupę diagnostyczno-pomocową, w skład której wchodzi policjant, pracownik socjalny, a także przedstawiciel szkoły. Grupa monitoruje stan bezpieczeństwa osób doznających przemocy i określa plan pomocy, a także motywuje osobę stosującą przemoc do zaprzestania zachowań przemocowych.
3. W ramach procedury "Niebieskiej Karty" uruchamia się działania wspierające, skierowane do osób doznających przemocy, np. pomoc psychologiczna, oraz do osób stosujących przemoc np. program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy, który uczy osoby radzenia sobie ze złością oraz stosowania innych zachowań niż przemocowe.
4. W niektórych sytuacjach, szczególnie gdy osoba stosująca przemoc w dalszym ciągu krzywdzi najbliższych i nie chce współpracować z grupą diagnostyczno-pomocową, zawiadamia się Policję lub Prokuraturę. Ponadto w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia funkcjonariusz Policji ma możliwość zastosowania środków izolujących wobec osoby stosującej przemoc, na okres 14 dni, tj. nakaz opuszczenia mieszkania, zakaz zbliżania się do osoby, lub określonego miejsca, lub/i zakaz kontaktowania się.

ZASADY USTALANIA PLANU WSPARCIA MAŁOLETNIEGO PO UJAWNIENIU KRZYWDZENIA

1. W przypadku ujawnienia krzywdzenia małoletniego, pracownik socjalny we współpracy z asystentem rodziny, realizującym swoje zadania w stosunku do rodziny, w której wystąpił przypadek krzywdzenia małoletniego, przygotowuje plan wsparcia małoletniego.
2. Celem planu jest przede wszystkim:
  - a) zainicjowanie działań interwencyjnych, we współpracy z innymi instytucjami, jeśli istnieje taka konieczność,
  - b) współpraca z rodzicami w celu powstrzymania krzywdzenia małoletniego i zapewnienie mu pomocy,
  - c) diagnoza, czy konieczne jest podjęcie działań prawnych,
  - d) określenie form pomocy specjalistycznej dla małoletniego,
  - e) zdiagnozowanie potrzeb małoletniego i zasobów rodziny.
3. Plan wsparcia małoletniego obejmuje różne formy pomocy: prawną, psychologiczną, socjalną i medyczną.
4. Plan wsparcia może być modyfikowany w trakcie jego realizacji, w zależności od bieżących potrzeb małoletniego.

ZASADY BEZPIECZEŃSTWA - REAGOWANIE NA ZAGROŻENIA

Bezpieczne zasady składają się z czterech kroków:

I. Głośno powiedz "nie"

Masz prawo powiedzieć "nie", także członkowi rodziny lub komuś, kogo kochasz. Jeżeli coś Ci się nie podoba, nie chcesz tego lub sprawia Ci to przykrość, możesz powiedzieć "nie", "nie chcę", "nie chcę tego", "nie pójdę tam" itp. Twoje zdanie i Twoje uczucia są ważne i powinny być traktowane z szacunkiem.

II. Alarmuj, gdy potrzebujesz pomocy

Krzycz lub wezwij pomoc, gdy poczujesz lęk, niepokój, gdy ktoś Cię krzywdzi. Możesz zadzwonić na numer alarmowy 112 i opowiedzieć, co się stało.

III. Powiedz komuś dorosłemu o tym, co się stało

Pomyśl, kto dla Ciebie będzie zaufaną osobą dorosłą, która wysłucha Cię i jeśli zajdzie potrzeba, wezwie pomoc.

VI. Dobrze zrobisz mówiąc o tajemnicach, które Cię niepokoją

Tajemnice nie powinny sprawiać, że odczuwasz smutek lub niepokój. Jeżeli tak jest, powiedz o nich zaufanej osobie dorosłej. Masz prawo szukać pomocy i nikt nie może Cię zmusić, byś trzymał/a w sekrecie niepokojące sprawy.

Jeżeli masz jakieś problemy lub chciał(a)byś porozmawiać o czymś, co Cię niepokoi, to w pierwszej kolejności porozmawiaj z rodzicami/opiekunami lub innymi dorosłymi osobami z Twojego otoczenia np.: pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny, pedagogiem lub psychologiem szkolnym.

Jeśli nie czujesz się gotowy(a) do rozmawiania z osobą dorosłą w Twoim otoczeniu, zadzwoń na numer Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży **116 111** lub Telefonu Zaufania prowadzonego przez Rzecznika Praw Dziecka **800 121 212**.

Dyżurują w nim osoby, które mogą Ci pomóc. Możesz podzielić się z nimi swoimi obawami, otrzymać wsparcie i porady, które pomogą Ci poradzić sobie w trudnych sytuacjach.